

УДК 821.161.2 – 32"19"В.Симоненко

Евеліна БАЛЛА

НАРАТИВНИЙ ДИСКУРС МАЛОЇ ПРОЗИ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

Анотація. У статті досліджуються наративні моделі та поетика психологізму в малій прозі В.Симоненка. Увагу зосереджено й на проблематиці та художніх особливостях оповідань письменника.

Ключові слова: наратор, наративні моделі, психологізм, ліризм, поетика.

Ім'я Василя Симоненка в першу чергу асоціюється з поезією та її інтелектуально-художнім проривом на початку 60-х років. Мала проза письменника, що увійшла до невеликої збірки «Вино з троянд», яка була опублікована в 1965 році, вже після смерті автора, загалом залишалася на периферії літературознавчих досліджень або аналізувалася принагідно. Окрему увагу цій частині творчої спадщини талановитого митця приділили А.Ткаченко, М.Ільницький, Н.Герасименко, Т.Бандура. Однак питання про специфіку поетики його новелістики висвітлено недостатньо і потребує докладнішого вивчення.

Поява прозової збірки В.Симоненка не залишилася непоміченою в кінці 60-х – на початку 70-х років. Схвальною критичною заміткою відгукнулася на книгу «Вино з троянд» Майя Білан на сторінках журналу «Жовтень». Авторка статті аналізує новели «Весілля Опанаса Крокви», «Кукурікали півні на рушниках», «Наївне дівчисько», захоплюється умінням митця майстерно будувати сюжет, занурюватися в психологію персонажів, залучати до співтворчості читача. Вона, зокрема, твердить: «Ми пізнавали Симоненка по вмінню кількома словами створити узагальнений образ-деталь, що раптом освітить і вбере в себе цілий шмат життя («Кукурікали півні на рушниках», «Вино з троянд») і стане символом, але й помітили, як він вмів у прозі створити великої поетичної сили розгорнуту картину...» [2, с. 141].

Позитивною рецензією відреагував на збірку й І.Маценко, наголосивши, що у творах В.Симоненка «немає умовних красивостей, чисто стильових ефектів» [7, с. 192]. Натомість, вважає критик, «мова письменника лаконічна, і в цьому лаконізмі криється пружна міць натягнутої тятиви» [7, с. 192], «його хист – однією фразою пере-

дати цілу картину, складне почуття, душевні поривання героя» [7, с. 193].

Г.Гримич, розкриваючи проблему традицій і новаторства в українській новелістиці, зосередила увагу й на кількох оповіданнях В.Симоненка. Дослідниця вказує на «вплив естетичних засад О.Довженка» на формування його творчого почерку. Серед виразно «довженківських» Г.Гримач виділяє новелу «Весілля Опанаса Крокви». Подібні міркування висловлює й М.Кудрявцев: «Спільність тут із довженківською поетикою знаходимо в оповідній манері, у винятковості ситуацій, у метафоричних висловах, у контрастному зіставленні добра і зла» [4, с. 86].

А.Ткаченко переконаний, що в художній прозі В.Симоненка «лишався на позиціях переважно романтизованого світобачення за реалістичності деталей. У деяких випадках ще вгадується наслідування, однак це вже нова, шістдесятницька стилістика, передчуття емоційно-тонального регістру прози Гр.Тютюнника» [12, с. 62].

До подібних висновків приходять і Н.Герасименко, акцентуючи на таких ознаках поетики В.Симоненка, як лаконізм, місткість художніх деталей, «тонкий психологізм та лірична настроєність» [3, с. 9].

За слушним спостереженням М.Ільницького, «оповідання Василя Симоненка були написані тоді, коли проза «шістдесятників» (Є.Гуцало, В.Дрозд, Вал.Шевчук, Григорій Тютюнник) тільки-тільки зароджувалася, і вписується у той напрямок, в якому вона розвивалася згодом» [5, с. 11]. Такі ознаки прози митців-шістдесятників, як поглиблений психологізм, увага до художньої деталі, стильовий синкретизм, ліризм, морально-етичний максималізм, естетизм яскраво простежуються й у зразках малої прози В.Симоненка. За проблематикою та поетикою це, безперечно, модерністська проза, яка розкодовується у світлі новітніх літературознавчих підходів.

Художня майстерність В.Симоненка-прозаїка показово розкривається у процесі наратологічного прочитання його епічних творів. Автор застосовує різні форми наративу відповідно до художнього задуму, програмує в такий спосіб ступінь заглиблення в психологію персонажів, вираження власне авторської позиції, емоційну тональність, сюжетно-фабульну композиційність тощо.

Найбільш адекватною для втілення авторської ідеї для В.Симоненка є третьоособова нарація. У таких випадках образ наратора фігурує як метатекстова одиниця або недієгетичний розповідач, маркерами присутності якого у творі є спосіб розгортання сюжету, пафос викладу, добір реплік у діалогах персонажів. Такий «всезнаючий» наратор легко проникає в психологію своїх героїв і, займаючи стосовно них як зовнішню, так і внутрішню фокалізацію, зображує ситуацію, створюючи ілюзію об'єктивності опису.

Звернемося до аналізу кількох оповідань такого наративного типу. За основу візьмемо видання прозових творів В.Симоненка, упорядковане М.Ільницьким 1992 року, «Півні на рушниках», до якого увійшли оповідання книжки «Вино з троянд» та окремі не публіковані раніше зразки його малої прози.

Відкривається книжка, як і перше видання, твором «Вино з троянд». За спостереженням Т.Бандури, «нарративне полотно твору пронизане ідеєю всесильності кохання, заснованого на духовності» [1, с. 63]. Цю новелу, на думку дослідниці, «можна було б назвати баладою в прозі» [1, с. 63]. Романтичну ауру твору створює художній принцип контрасту, на якому базується зображення зовнішності головних персонажів, та образ квітів як символ духовної краси людини. Саме через цей символ автор майстерно вказує на спорідненість душ Андрія та Ольги.

Хлопець, усвідомлюючи свою неповноцінність, навіть не сподівається на взаємність Ольги: «Та й куди йому, кульгавому горбаневі, було сікатися, коли й не такі, як він, од неї гарбузи качали. Вона часто ловила його погляд на собі і завжди у відповідь світилася привітністю, але він вбачав у тому образливу жалісливість» [9, с.12]. Краса дівчини в новелі показана через сприйняття її іншими та через влучні портретні деталі: «На неї задивлялись навіть дідугани, і вже рідко який хлопець не міряв очима з голови до п'ят. В одних у зорі світилося захоплення, в других – неприхована хіть, а треті милувались нею, як шедевром краси. Коли вона кидала чорні коси на пружні груди і пливла селом з сапкою на плечі, хлопці божеволіли. Приходили боязко до її воріт і натхненно говорили про кохання, а вона тільки слухала і мовчала. Ніхто не насмілювався торкнутися її, мов боялися осквернити дотиком красу» [9, с. 12].

Твір має притчевий характер і відкрити кінцівку: перспектива стосунків духовно близьких молодих людей залишається нез'ясованою, хоча й передбачуваною.

Любовні психологічні колізії вдало оприянюються наратором в оповіданні «Кукурікали півні на рушниках». Ониська та Віктор кохають одне одного: читач переконується в цьому насамперед завдяки тому, що у творі чітко виражено точку зору дівчини, зображено її психологічний стан. Незважаючи на взаємність почуттів, конфлікт розв'язується драматично: «Він пішов згорбившись, ніби й справді ніс на своїх плечах підводу гарбузів.

Ониська плакала над вишиванням» [9, с. 18].

А.Ткаченко зазначає, що «цей твір переповнений драматизмом, напругою між внутрішніми переживаннями героїв, які передаються й читачеві, та їхнім зовнішнім неадекватним виявом» [11, с. 158].

Слід наголосити й на художній майстерності твору. У ньому можна простежити елементи ліризму. Особливо це стосується епізоду, коли Ониська «ділиться» своїми почуттями із давно померлим батьком: «Тільки татові могла Ониська довірити, чого коштувала їй та розв'язаність. Тато був зовсім юний. Він пішов на війну тридцятилітнім і таким залишився навіки. Ониська часто хотіла побачити його сивим і вусатим. Не виходило. Мати поздоровкалась зі старістю, а тато залишився молодим. Час уже стратив над ним владу» [9, с.16]. Подібними філософськими медитаціями увиразнюється психологізм твору, читач має змогу «прочитати» внутрішні переживання героїні. Саме у цій розмові з батьком розкривається глибина і неоднозначність її почуттів: «Ой як мені важко, тату, – казала Ониська, опускаючи до пояса чорну тугу своїх кіс. – Як я його люблю і як... ненавижду! – тупала маленькою ніжкою. – Що мені робити, тату?» [9, с. 16].

Неабияку роль у розкритті внутрішнього світу Ониськи відіграють елементи психологічного портрета та пейзажу: «Але батько мовчав, і тоді дуги дівочих брів сповзалися до кирпатого носа, а вії швидко-швидко кліпали, заганяючи назад неслухняні сльози.

Осінні світанки тривожні, як марення. Ониська заспаними очима обмацувала їх сиву бездонність і пірнала в їхню тривогу. По дорозі до ферми вона додивлялася свої дівочі сни» [9, с. 16].

Зацитований уривок свідчить про те, що В.Симоненко й у прозі залишається поетом і використовує багатий арсенал художніх засобів, що ліризують оповідь: метафоричні образи, порівняння, епітети.

«У прозовій творчості В.Симоненка незмірно зростає вага поетично-образного, міфологічного мислення, – слушно міркує з цього приводу А.Печарський. – Адже добрі новели ті, що залишають художній простір для домислів і «творінь»

реципієнта» [8, с. 26]. Серед найбільш показових прикладів автор називає саме новели «Вино з тро-янд», «Кукурікали півні на рушниках» та «Весілля Опанаса Крокви» і наголошує: «Таким чином, художній ефект досягається несподіваними асоціаціями та оригінальною метафорикою, що несуть естетично-сміслову навантаження» [8, с. 26].

Дослідник не випадково згадує в цьому контексті твір-мініатюру «Весілля Опанаса Крокви». Ця новела має баладно-романтичний характер і за лаконічністю, сконденсованістю нагадує новелістичні шедеври Гр.Тютюнника. «Оспівування вічності в коханні надає право назвати твір легендою в новелі» [1, с. 64], – вважає Т.Бандура. Щоб адекватно зобразити ситуацію, автор вдається до виразних експресивних малюнків: «Ніхто не розумів, що гелготів довготелесий та сухоребрий карател. Але всі бачили, як з його рота виповзали гадюки. Вони довго сичали у вухах, а потім їхнє сичання перекладав на людську мову переляканий учитель із сусіднього села» [9, с. 23].

Психологічний пуант новели міститься в її фіналі, коли відавторський наратор повідомляє про те, що дід Опанас і баба Оріся ніколи не були одружені, хоч у молодості й кохали один одного. Силою свого кохання їм вдалося врятувати життя багатьох односельців. Твір набуває притчевого змісту завдяки підсумковим роздумам оповідача: «Може, це правда, а може, людська фантазія творить нову легенду про велику любов, яка вже на смертному одрі зачала життя» [9, с. 24].

Притчевість властива й новелі «Чорна підкова». Повчально-філософське ядро твору міститься знову ж таки в заключних рядках: «Ті, що знаходять підкову, ніколи не думають про того, хто її загубив» [9, с.20]. Через цей афоризм розкривається семантика атрибута, адже підкова є не тільки символом щастя: у В.Симоненка вона чорна і цей колір втілює авторську концепцію амбівалентності людської удачі.

Проблема щастя розкривається у творі через тему кохання. Перед читачем на тлі похмурої картини природи, що віщує дощ, постає епізод розставання двох закоханих, які й залишають після себе на землі відбиток підкови. Автор не розтлумачує причин розриву, однак через лаконічні репліки моделюється яскравий психологічний «портрет» їхніх стосунків.

Через деякий час, коли «тягуче закашлявся грім, і об листя запорошчали великі, мов боруб'яхи, краплі» [9, с. 19], на цьому ж місці опиняється інша пара молодих людей. Їх зближує знайдена підкова, котра віщує щастя, і, без сумніву, їх не хвилює той аспект, звідки вона тут узялася. Тільки відавторський наратор, як уже мовилося, вдається до філософськи місткої сентенції, якою і завершується новела.

«Ніхто не знає» – одна з найбільш майстерних психологічних новел В.Симоненка, яку дослідники чомусь оминають увагою. Складність подружніх

стосунків, їх дисгармонійність показана автором дуже тонко й переконливо. Ольга і Петро одружені вже протягом тривалого часу, у них дорослий син, але гармонія їх сімейного життя вже давно порушилася. Вакуум духовної спорідненості вдало передається письменником через акустичний ефект тиші, мовчання. Твір і починається тезою, що задає тон художній оповіді, містить код її психологізму: «Їм не було про що говорити» [9, с. 52]. Пейзажні елементи також працюють на увиразнення психологічної глибини зображуваного: «На балконі танцював вихор, за балконом починалося небо, а в кімнаті кінчався світ» [9, с. 52]. Створюється своєрідна антитеза піднесеного, вічного і буденного, що панує в цьому помешканні. «Небагатослівність» цього шлюбу, що свідчить практично про його вичерпаність, підкреслюється також у сухих, ніби вимушених діалогах, що складаються з лаконічних «черствих» реплік:

«- Де ти так довго був?

- Сьогодні нам привезли цемент.

Знову тиша і знову сонне:

- Коли ми тільки одружилися, цемент привозили рідше...

- Тоді ми будували майстерню, а зараз будуємо завод. Там у мене були десятки робітників, а тут сотні.

- Там просто було менше дівчат.

- Так. І ще в тебе менше часу було для вигадок... [9, с. 53].

Образ тиші проходить через увесь твір і має символічну наповненість: «У кімнаті лежала тиша. На балконі танцював білий вихор, і тополиний пух прилипав до білих занавісок.

Вони вже давно сказали один одному все, що мали сказати. Власне, їм було про що говорити лише перші два-три роки» [9, с. 53].

Обоє усвідомлюють духовну порожнечу, не відчують гармонійної єдності і водночас не можуть вплинути на ситуацію. В.Симоненко глибоко розкриває психологію Петра, точка зору якого переважає в аналізованому оповіданні. Персонаж здійснює самоаналіз і картає себе за те, що зробив дружину нещасливою: «Коли я втратив Ольгу? – цей гвіздок завжди стирчав у його серці. Петро не знав, як витягти його звідти. Він любив ту Ольгу, що була раніше. Але ту, що створив сам, ніяк не міг збагнути. Він вручив їй красиву сумку домогосподарки і потім загнав у цю сумку її життя» [9, с. 54].

Новела завершується самобичуванням Петра, і ми знову можемо переконатися в тому, яку важливу роль відводив письменник у творі заключним рядкам. Тут же розкривається і поетика заголовку: «І ніхто не знає, що я злочинець», – думає він, а плечі його вужчають, а волосся сивіє, а кроки важчають, а в куточках очей і в зморшках на чолі ховається сум» [9, с. 54].

Проблема складності шлюбних взаємин порушується також в оповіданні «По науку». Це фрагмент життя сім'ї Миколи і Марії, один епізод, який

показує, що цей шлюб радше нагадує психологічні баталії. Звинувачення, котрі подружжя адресує один одному, свідчать про їх дрібноміщанські характери і духовну порожнечу. Наратор «озброюється» тонкою іронією, що потім набуває саркастичного забарвлення. На початку твору прихід непрощених гостей віщує кіт, у внутрішньому монологі якого розповідач і вдається до іронізування: «Рудий Пророк зневажливо глипнув на Миколу і не вшанував його жодним словом. Мовляв, ваше діло, кого і як зустрічати, а я своє діло зробив: попередив і можу, як кажуть, вмивати лапи. Ви ж знаєте, я про роцтв на вітер не кидаю. Коли вмиваюся – значить, гості будуть, хоч би там каміння з неба...» [9, с. 56].

Коли ж В.Симоненко подає сцену сварки між чоловіком і дружиною, то його іронія стає більш гострою: «Запахло порохом і перепраженою за смажкою. Ось-ось Марія випустила б в атаку легку кавалерію, але прямо в її розтулений круглий рот вп'явся гострий пронизливий дзвінок» [9, с. 57].

Суть заголовка і притчевий сенс твору розшифровуються знову ж таки в заключній репліці, яку кидає гостя своєму чоловікові після відвідин Марії та Миколи: «Ось у кого треба вчитися, як жити, – шепнула гостя своєму благовірному, коли вони попрощалися з господарями і виходили на вулицю» [9, с. 58].

Романтика «свіжих», так би мовити, «медових» взаємин шойно одружених відтворена в оповіданні «Бальзам». зубний біль, що мучить Миколу, порушує гармонію їх перших спільних буднів і водночас приводить до усвідомлення спільності всіх удач і негараздів, що траплятимуться на їхньому життєвому шляху. Ніякі засоби не допомагають угамувати шалений біль і тільки магія слова та почуттів змогла подіяти на нього вбивчо. На запитання сусідки, чому вони так неспокійно спали, дружина простодушно відповіла: «У нас болить зуб».

«У нас, – іронічно подумав Микола.

І раптом біль зник. Тільки голова гула від безсоння.

- Тоню! – гукнув він, падаючи на ліжко. – Кидай свою ворожбу. Наш зуб уже не болить!» [9, с. 56]. Так завершується аналізована новела.

Зародження нових стосунків є темою оповідання «Білі привиди». Головна героїня – Ліна – гардеробниця, яка «ненавидить свою «професію», але їй страшенно подобається одягати й роздягати людей. Щось є в цьому магічне й незрозуміле, і коли вона нарешті підшукає собі справжню роботу, їй ще довго ввижатимуться букети людських облич, сміятимуться, сумуватимуть і проситимуть очі» [9, с. 38]. З нею прагне познайомитися хлопець і чекає її після роботи. Знову В.Симоненко через відтворення діалогу між молодими людьми, що радше нагадує пінг-понг, словесну боротьбу, показує народження між ними теплих почуттів: хлопець із самовпевненого денді перетворюється на сором'язливого залицяльника, котрий «мимрить щось про погоду і неоковирно жартує». «Він так і не посмів узяти її

під руку і попросився біля під'їзду, не прохаючи, як інші, постояти з ним «хоч хвилинку» [9, с. 40].

У душі Ліни також відбуваються позитивні метаморфози, що передаються через урбаністичний зимовий пейзаж: «І вони йдуть, а місто спить, а сніг валить і валить, і ліхтарі від снігу такі чудні і казкові, що Ліні здається, ніби вона ступила на іншу планету. І скільки загадок і несподіванок чекають її в цьому дивному, незнайомому, білому, рідному місті» [9, с. 40]. І не випадково «зав'язь» інтимних почуттів з'являється саме на тлі зимового холоду, на білому фоні, ніби на чистому аркуші, цим відтіняється також теплота перших любовних переживань. Автор концентрує увагу на внутрішньому світі Ліни: не випадково він не називає імені залицяльника, а просто іменує його «білим приви́дом». Оповідання завершується яскравою психологічною картиною, в якій через антитезу та свіжу метафору точно передано внутрішні переживання дівчини: «Ліна впала на біле, як сніг, простирadlo і зітхнула тривожно і легко. У сні в неї з очей росли фіолетові квіти» [9, с. 40].

Варто підсумувати, що лейтмотивом малої прози В.Симоненка є тема кохання в різних настроєвих та подієвих модифікаціях. Можна погодитися з твердженням А.Печарського, що «його поезія і проза написана передусім для молоді, людей енергійних і правдивих, адже любов у творчості В.Симоненка позбавлена *«галантного укліну»*, трафаретних компліментів, високопарної риторики, а оживає у пригорщах чистих почуттів, *«соромливому лоні»* ніжної доброти і щедрості людської душі» [8, с. 24].

Таким чином, у творах з третьоособовою нарацією можемо окреслити психологічний «силует» відаваторського розповідача – естет, чутливого до краси, романтика і мораліста.

Образ наратора більш рельєфно оприявнюється в художніх текстах із «я-оповідною» манерою викладу. Таких творів в аналізованій збірці загалом небагато – «Посмішки нікого не ображають», «Сірий пакет», «Друг сімейства», «Огида», «Дума про діда», однак вони демонструють різні, доволі філігранні типи зазначеного наративу.

В.Симоненко переважно застосовує персонажну нарацію, тобто його оповідач є безпосереднім учасником подій, або гомодієгетичним наратором. Прикладом такої викладової моделі є оповідання «Посмішки нікого не ображають», у якому зображено одну психологічну сцену, через котру актуалізується ключовий для прози письменника мотив щастя. Твір має імпресіоністичний зачин: картина персоналіфікованої природи віддзеркалюється в душі юнака-оповідача і заряджає його позитивними емоціями: «Дерева цілий день вимітали небо своїми зеленими мітлами, і надвечір з-за хмар таки виглянуло сонце. Воно було велике й засоромлене. Гроза обмила втому не лише з вродливої природи – я майже фізично відчував, як у грудях забрунькувала радість» [9, с. 28]. Твір і завершується пейзажним

штрихом із дещо сюрреалістичним ефектом: «А ми знову сиділи і посміхалися. А небо реготало так, що аж видно було його червоні ясна» [9, с. 30]. Наратор, перебуваючи у стані радісного спокою, відчуває, що в подібному настрої перебуває і дівчина, яка сіла поруч, і сивочолий чоловік на сусідній лавці. Їхній психологічний стан візуалізується через посмішки, які вони дарують один одному і всьому, що їх оточує.

Мимо такого «шквалу» позитивних емоцій не може без роздратування пройти один із перехожих, котрий із неабиякою люттю звинувачує молодь у безсоромності та непристойній поведінці. Інтоніція оповіді в цей момент змінюється, однак наратор намагається не сприйняти близько подібні «посягання» на свій стан радісного умиротворення. Тому він з деякою іронією, дошкульно передає, як перехожий, «сповнений гніву», «ступнув ногою», «вчичтував», «дошкульпувався», «заходився шпарувати... банальностями», а далі «ушніпився йти». Добір негативно забарвлених дієслівних лексем дає змогу точно передати емоційний стан оповідача, обуреного несправедливими звинуваченнями.

Оригінальною з наративного погляду є новела «Сірий пакет», у якій оповідачем є закохана дівчина. Це реалістичний психологічний образок, осердям фабули якого є від'їзд хлопця Слави після закінчення навчання і його прощання з друзями та подругою. Алюзія з однойменного вірша В.Сосюри («Коли потяг у даль загуркоче») вказує на філологічну освіченість персонажа, про що свідчить також і каліграфічно та грамотно написана записка, адресована коханій дівчині.

Оповідь ведеться від першої особи, від імені коханої героїні. Це дає змогу автору передати динаміку внутрішніх почувань дівчини, яка важко переживає розлуку з милим. У душі накопичується обурення, яке майстерно передається через внутрішні монологи, в яких звучать інвективні інтонації. Роздратування дівчини зумовлено тим, що не справдилися її сподівання на палке, зігріте словами любові прощання, натомість був банальний, з її погляду, сірий пакет, у якому написано: «Ще цілий рік ти колекціонуватимеш у залікову книжку дорожочні автографи екзаменаторів. Я чекатиму тебе цілий рік..., хоч не знаю, чи зважишся ти кинути Київ задля якогось пришепелкуватого баламута. Але я чекатиму. Я кохаю тебе до божевілля. Слава» [9, с. 32]. На перший погляд здається, що дівчина не до кінця усвідомлює змісту цього листа, однак це все тільки «маска», крізь яку просвічують глибокі й ніжні почуття.

Тема любові, як і в поезії, так і в прозі В.Симоненка реалізується в різних аспектах. Висвітлюючи це питання, не можна оминати увагою ліричне, написане в дусі довженківських традицій оповідання «Дума про діда», явно співзвучне з філософсько-медитативним віршем поета «Дід умер».

Дослідники (Г.Гримич, М.Кудрявцев), як уже зазначалося, вказували на риси довженківської пое-

тики у творчій манері В.Симоненка. Свідченням цього є й аналізоване оповідання, яке перегукується також з автобіографічними творами М.Стельмаха, Є.Гуцала, Гр.Тютюнника, І.Чендея.

Як і в «Зачарованій Десні» О.Довженка, наратор, від якого ведеться оповідь, має дві іпостасі – хлопця-підлітка та вже дорослого героя-оповідача. Відбувається своєрідне «розщеплення» наратора, причому непомітно, ніби він одночасно перебуває в різних іпостасях. Дитяча психологія вгадується в епізодах, коли Іванко розповідає про конкретні події з їхнього життя: «- То чого ж озиваєшся ледащо? – голос у діда лагідний, і я знаю, що він зовсім не сердиться на мене. – Принеси кисет, бо комарі з'їдять».

Це дід, звичайно, лякає мене. Комарі ніколи не з'їдять його, бо він дуже великий і в сто разів сильніший від усіх комарів, що живуть на нашому болоті. Але мені приємно зробити послугу дідові. Я притьмом біжу через грядку до дідового піджака, добуваю з кишені кисет, вибігаю на сінокіс і, стрибаючи через покоси, мчу до діда» [9, с. 25]. Цей персонаж, як бачимо, займає синхронну щодо зображуваних подій позицію, тоді як відавторський наратор, використовуючи можливості невластивого прямого мовлення, то наголошує, що дистанціюється від подій минулого і відтворює їх у ретроспективному плані, то констатує суголосну з Довженковою своєю теперішню філософію: «... Я нікого так не люблю, як дідів. Це жива мудрість, неписана історія нашого народу. На своїх зігнутих плечах несуть вони стільки краси і ніжності, що може позаздрити їм будь-хто» [9, с. 27].

Аналізований твір з наративного погляду є поліфонічним: мовні партії чергуються, переплітаються, надаючи твору суб'єктивного, ліричного характеру. Саме через автодієгетичний наратив В.Симоненку вдається майстерно передати суб'єктивний, емоційний світ героїні і створити поетичну новелу, що жанрово тяжіє до ліро-епосу.

Тому не випадково автор назвав цей твір «Думою». Саме цим жанровий заголовком і програмується його лірико-романтична домінанта. В оповіданні яскраво проглядаються такі нараційні ознаки думи, як елегійна тональність, близькість до голосінь, адже мова йде про смерть близької людини і тугу за нею, дидактизм. Ліризм, що адекватно відображає поетичне світовідчуття автора, «огортає» увесь твір.

Можна говорити й про автобіографічність «Думи про діда», адже В.Симоненкові не довелося знати батьківського тепла, яким обдарував його лише «старий-престарезний дід». Тому це оповідання написане з неабиякою любов'ю до близької, незабутньої людини.

Отже, В.Симоненко використовує різні моделі наративного дискурсу, що дає йому змогу створити майстерні, психологічно переконаливі та лірично забарвлені зразки малої прози.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бандура Т. Художня своєрідність поетики новелістичного жанру Василя Симоненка / Т. Бандура // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету. Серія: Філологічні науки. – Кам'янець-Подільський, 2010. – Вип. 24. – С. 61-68.
2. Білан М. Відкриваючи духовні острови... [Василь Симоненко. Вино з троянд. Оповідання. Видавництво «Каменярь», Львів, 1965] / Майя Білан // Жовтень. – 1966. – №4. – С.139-141.
3. Герасименко Н. Любов сильніша смерті: мала проза В.Симоненка / Н.Герасименко // Освіта. – 1998. – 14-21 січня. – С. 9.
4. Гримич Г. Багатство життя. Сучасна новела: традиції і новаторство / Галина Гримич // Дніпро. – 1971. – №8. – С.139-146.
5. Ільницький М. Як прозаїк він тільки починався // Симоненко В. Півні на рушниках. – Львів: Каменярь, 1992. – С. 3-11.
6. Кудрявцев М. Розвиток довженківської естетики / Михайло Кудрявцев // Слово і час. – 1995. – №9-10. – С.84-86.
7. Маценко І. Поезія в прозі // Вітчизна. – 1966. – № 4. – С.192-193.
8. Печарський А. Поетика любові у творчості Василя Симоненка: історія, факти, інтерпретація / Андрій Печарський // Слово і Час. – 2013. – №1. – С.23-30.
9. Симоненко В. Півні на рушниках: Оповідання, щоденник / Упоряд., автор вступ. статті М.Ільницький / Василь Симоненко. – Львів: Каменярь, 1992. – 91 с.
10. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління (історико-літературний та поетикальний аспекти) / Л. Тарнашинська. – К.: Смолоскип, 2010. – 632 с.
11. Ткаченко А. Василь Симоненко: Нарис життя і творчості. – К.: Дніпро, 1990. – 312 с.
12. Ткаченко А. Палімпсести Василя Симоненка // Симоненко В. Вибрані твори / Упоряд. Анатолій Ткаченко, Дана Ткаченко. – К.: Смолоскип, 2010. – С.19-70.

Evelina Balla

Narrativer diskurs der kleinen prosa von Wasyl Symonenko

Annotation. Im Artikel werden die narrativen Modelle und die Poetik des Psychologismus in der kleinen Prosa von Wasyl Symonenko untersucht. Es wird auf die Problematik und sprachliche Besonderheiten seiner Erzählungen geachtet.

Stichworte: der Narrator, narrative Modelle, der Psychologismus, der Lyrismus, die Poetik.

Одержано 17.06.2014 р.